

Толочко Світлана Вікторівна

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти
Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, Київ, Україна
E-mail: svitlana-tsv@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9262-2311>

Васюк Оксана Вікторівна

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
E-mail: o.vasiuk@nubip.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0926-7599>

**Формування позитивного психоемоційного інтелекту для виховання
полікультурної особистості здобувачів освіти**

У сучасному глобалізованому світі все більше зростає значення розвитку полікультурної особистості, здатної ефективно взаємодіяти в різних культурних контекстах. Важливим складником цього процесу є формування позитивного психоемоційного інтелекту, який допомагає здобувачам освіти розвивати навички емпатії, соціальної чутливості та емоційної регуляції. У науковій розвідці розкрито теоретико-методичні аспекти формування позитивного психоемоційного інтелекту для виховання полікультурної особистості здобувачів освіти. Для реалізації мети визначено низку завдань: 1) схарактеризувати визначення самого терміна «інтелект»; 2) сформулювати дефініції термінів «психоемоційний інтелект» та «полікультурна особистість»; 3) скорелювати вплив психоемоційного інтелекту на виховання полікультурної особистості здобувачів освіти. Для досягнення поставленої мети й визначених завдань були застосовані такі наукові методи: теоретичні: аналіз та узагальнення літературних джерел; порівняння, узагальнення; емпіричні: спостереження педагогічного досвіду для розкриття змісту позитивного психоемоційного інтелекту, його ролі у вихованні полікультурної особистості здобувачів освіти. Розкрито понятійно-категоріальний апарат дослідження, охарактеризовано терміни «інтелект», «емоційний інтелект», «психоемоційний інтелект»; «особистість», «полікультурна особистість». Визначено кореляцію рівня сформованості позитивного психоемоційного інтелекту й виховання полікультурної особистості здобувачів освіти. Схарактеризовано теоретичні підходи до формування психоемоційного інтелекту через аналіз основних психологічних теорій. Репрезентовано теоретико-практичні аспекти впливу позитивного психоемоційного інтелекту здобувачів освіти на виховання їх як полікультурних особистостей. Рекомендовано практичні поради для формування полікультурної особистості, серед яких означено міжкультурну освіту, розвиток емоційної грамотності, інтерактивні методи навчання, підтримку культурного різноманіття та інклюзивного освітнього середовища.

Ключові слова: позитивний психоемоційний інтелект, полікультурна особистість, учнівська молодь, здобувачі вищої освіти, заклади освіти, виховання, теоретичні і методичні аспекти.

Вступ. У сучасному глобалізованому світі все більше зростає значення розвитку полікультурної особистості, яка здатна ефективно взаємодіяти в різних культурних контекстах. Важливим складником цього процесу є формування позитивного психоемоційного інтелекту, який допомагає здобувачам освіти розвивати навички емпатії, соціальної чутливості й емоційної регуляції. З огляду на означене актуалізується аналіз змісту та значення позитивного психоемоційного інтелекту у вихованні полікультурної особистості, а також методи й теоретичні підходи до його формування.

Позитивний психоемоційний інтелект визначається як здатність людини розпізнавати, розуміти й керувати власними емоціями, а також вміння розуміти емоції інших людей та взаємодіяти з ними на основі емпатії та соціальної компетентності (Goleman, 1995). Він включає такі ключові компоненти: *емоційну усвідомленість* (здатність розпізнавати та розуміти емоції власні й оточення), *емоційну регуляцію* (уміння контролювати та керувати власними емоціями в різних ситуаціях), *емпатію* (здатність розуміти почуття інших та співпереживати), *соціальні навички* (уміння ефективно взаємодіяти з оточенням, будувати та

підтримувати соціальні взаємини), *позитивне мислення* (схильність до оптимізму, надії та позитивного ставлення до життя).

У психолого-педагогічній літературі *полікультурною особистістю* вважається індивід, який володіє здатністю до ефективної комунікації, взаємодії та співпраці з представниками різних культур. Така особистість характеризується високим рівнем толерантності, емпатії, культурної чутливості й відкритості до нового досвіду. Полікультурна особистість є необхідною в період імплементації процесів глобалізації для взаємодії з представниками різних культур, віросповідань, етносів, духовних традицій етнічних громад, сучасними діалогічними стратегіями ідентичностей. Полікультурна особистість сприяє розвитку взаєморозуміння та зменшенню міжкультурних конфліктів, соціальній згуртованості завдяки здатності будувати гармонійні стосунки з людьми різних культур.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження – теоретичні й методичні аспекти формування позитивного психоемоційного інтелекту для виховання полікультурної особистості здобувачів освіти. Для реалізації мети визначено низку завдань: 1) схарактеризувати визначення самого терміна «інтелект»; 2) сформулювати авторські дефініції термінів «психоемоційний інтелект» та «полікультурна особистість»; 3) скорелювати вплив психоемоційного інтелекту на виховання полікультурної особистості здобувачів освіти.

Результати дослідження. Відповідно до трактування поняття «інтелект» у Сучасному тлумачному психологічному словнику В. Шапара маємо таку дефініцію: «Інтелект (від лат. intellectus – пізнання, розуміння, розум) – ум, розсудок, розум; здатність людини мислити. Інше поняття інтелекту визначається досить різноманітно, але в загальному вигляді – це індивідуальні особливості, які належать до пізнавальної сфери, насамперед до мислення, пам'яті, сприйняття, уваги тощо. Мається на увазі певний рівень розвитку розумової діяльності особистості, що забезпечує можливість здобувати все нові знання й ефективно використовувати їх в процесі життєдіяльності» (Шапар, 2007: 178–179).

Низка українських науковців, здійснивши аналіз поняття «психоемоційний інтелект», деталізує його в сукупності дефініцій. Так, учений С. Гончаренко вказує на залежність розвитку інтелекту від природних задатків, можливостей мозку й соціальних факторів, а саме активної діяльності, життєвого досвіду (Гончаренко, 1997). Н. Буркало називає психоемоційний інтелект інтегральною властивістю особистості для забезпечення її гармонійного розвитку, міжособистісної взаємодії, самореалізації та розкриття потенціалу (Буркало, 2019: 45). Є. Карпенко вважає його здатністю свідомого інтелектуального контролю афектів та підпорядкування емоції задля досягнення мети в міжособистісній взаємодії та власного розвитку (Карпенко, 2020: 10). С. Марчук ототожнює психоемоційний інтелект із сукупністю розумових здібностей для виявлення, розуміння й контролю емоцій; інтегральною характеристикою особистості для вимірювання ефективності розуміння емоцій, виокремлення емоційного в міжособистісних взаєминах, регуляцію позитивних емоцій на когнітивну діяльність та переборення негативних, здатних впливати на комунікацію чи заважати власному успіхові (Марчук, 2021: 23). Тож це важлива складова частина загального інтелекту людини, що включає здатність усвідомлювати, виражати свої емоції та тримати їх під постійним контролем, а також ефективно сприймати емоції інших людей задля власного розвитку (Толочко, 2024а).

Для здійснення дефінітивного аналізу тлумачення поняття «особистість» скористаємося Українським педагогічним словником С. Гончаренка, відповідно до якого «особистість» – «конкретна, цілісна людська індивідуальність в єдності її природних і соціальних якостей; <...> певне поєднання психічних (включаючи психофізіологічні і соціально-психологічні) властивостей: спрямованості (потреби, мотиви, інтереси, світогляд, переконання тощо), рис темпераменту й характеру, здібностей, особливостей психічних процесів (відчуття, сприймання, пам'яті, мислення, уяви, уваги, емоційно-вольової сфери); <...> усунення протиріччя між технічною й гуманітарною культурою, подолання відчуження людини від політики та забезпечення її діяльного включення в нові соціально-економічні умови життя суспільства» (Гончаренко, 1997: 243).

У потрактуванні терміна «культура» звернемося до визначення авторського колективу дослідників (Горбач та ін., 1992: 44), згідно з яким культура є комплексом чотирьох основних елементів: концептів (репрезентованих у мові; організація досвіду спілкування); стосунків (диференціація частин світу за допомогою ідеологій, демонстрування взаємопов'язаності компонентів у просторі й часі на основі причинної зумовленості); цінностей (переконання щодо цілей людини, що є основою моральних положень); правил і норм (регуляції дій відповідно до цінностей певної культури).

Дослідження українських науковців, спрямовані на вивчення поняття «полікультурна особистість», репрезентовані в нашій розвідці працями Л. Кругленко, яка трактує його як систему освітніх принципів і цінностей, а саме: толерантності, плюралізму, рівності прав і можливостей тощо (Кругленко, 2020: 240). Зі свого боку Л. Султанова називає особливим типом особистості з усвідомленим сприйняттям себе як носія культури, здатного до самовизначення в соціокультурному просторі; людиною толерантною до інших культур, здатною до взаємодіяння з представниками різних культур у межах навчально-виховного (освітнього) процесу (Султанова, 2018: 312).

На нашу думку, «полікультурна особистість» – це та, яка володіє здатністю до ефективної комунікації, взаємодії та співпраці з представниками різних культур; відрізняється високим рівнем толерантності, емпатії, адаптивності, культурної чутливості та відкритості до нового досвіду. В умовах глобалізації

та інтеркультурних контактів полікультурна особистість має змогу ефективно функціонувати в різних культурних контекстах, підтримуючи гармонійні стосунки та сприяючи взаєморозумінню між людьми» (Толочко, 2024b: 675).

Установимо кореляцію рівня позитивного психоемоційного інтелекту та сформованості полікультурної особистості здобувачів освіти. Передусім його значуща роль – у розвитку емпатії, оскільки вона є основою для розуміння та прийняття культурних відмінностей. Високий рівень емпатії допомагає здобувачам освіти краще розуміти та співпереживати почуття інших, незалежно від їх культурного походження. Не менш важливу роль відіграє і позитивна взаємодія, адже соціальні навички, що входять до складу психоемоційного інтелекту, дозволяють ефективно взаємодіяти з представниками різних культур, будувати та підтримувати позитивні стосунки. Вагомою є й емоційна стійкість як уміння керувати власними емоціями, залишатися спокійними й впевненими в складних міжкультурних ситуаціях. Неухильно зростає роль толерантності, оскільки позитивний психоемоційний інтелект сприяє розвитку терпимості й відкритості до різноманіття, що є необхідним для полікультурної особистості.

Репрезентуємо теоретичні аспекти формування позитивного психоемоційного інтелекту й полікультурної особистості.

Теорія емоційного інтелекту (EQ) (Goleman, 1995). D. Goleman запропонував теорію емоційного інтелекту, яка виділяє п'ять основних компонентів: самосвідомість, саморегуляцію, мотивацію, емпатію та соціальні навички.

Теорія міжкультурної компетенції (Deardorff, 2006). D. Deardorff запропонувала модель міжкультурної компетенції, яка складається з таких компонентів, як: ставлення, знання, уміння, діяльність.

Тож з огляду на вищесказане основні теоретичні аспекти впливу позитивного психоемоційного інтелекту (EQ) здобувачів освіти на виховання їх як полікультурних особистостей пов'язані з емпатією, соціальними навичками, самоусвідомленням і саморегуляцією. Деталізуємо означені площини. Як один із найважливіших аспектів EQ *емпатія* є здатністю розуміти та відчувати емоції інших людей, дозволяє здобувачам освіти краще розбиратися в культурних відмінностях, співпереживати, поважати почуття й переконання представників інших культур. Це сприяє зменшенню упереджень і стереотипів, формуванню толерантності та поваги до різноманіття (особливо це актуально під час навчання в міжнародних середовищах чи групах). Високий рівень EQ включає і *розвинені соціальні навички*, як-от комунікація, співпраця та розв'язання конфліктів. Вони є надзвичайно важливими для успішної взаємодії в полікультурних колективах (освітніх, соціальних, професійних, релігійних, дозвіллевих тощо). Здобувачі освіти, які володіють цими навичками, здатні ефективно спілкуватися з представниками різних культур, урахувати їх особливості та будувати продуктивні взаємини задля досягнення спільних цілей.

Отже, зростає роль *глобальної компетентності* здобувачів освіти як здатності й готовності до сприймання глобальних проблем і поглядів та поведінки інших з різних точок зору. За наявності знань історії, цінностей, комунікативних стилів, переконань і практик інших культур вони послуговуються засобами розуміння того, що їхня поведінка є результатом різних впливів, не завжди повністю усвідомлюваних, багатоманітність поглядів на світ нескінченна. Сприйняття різних точок зору й бачення світу спонукає до вивчення походження та наслідків припущень власних і оточення, глибокої поваги й інтересу до особистостей інших, їхніх концепцій реальності й емоцій. І, що важливо, глобально компетентні здобувачі освіти також шанують основні морально-етичні й соціальні норми (наприклад, основні права людини й потреби, спільний досвід) для подолання розбіжностей та вироблення спільної мови за збереження культурної ідентичності й усвідомлення культурних цінностей і вірувань оточення (Толочко, Бордюк, 2024: 989).

Полікультурна особистість повинна бути здатною до рефлексії й адаптації. *Самоусвідомлення* дозволяє здобувачам освіти розуміти власні культурні цінності й упередження, а саморегуляція допомагає контролювати свої емоції й поведінку в міжкультурних ситуаціях. Це сприяє більш гармонійній взаємодії з представниками інших культур та мінімізації конфліктів. Позитивний психоемоційний інтелект включає внутрішню мотивацію до *саморозвитку* й пізнання. Це сприяє відкритості до нових культурних досвідів, бажанню вчитися та збагачувати свій світогляд. Здобувачі вищої освіти з високим рівнем EQ активно шукають можливості для взаємодії з представниками інших культур, що сприяє їх особистісному й професійному зростанню.

Проведене теоретичне дослідження уможливило висновки про значущість позитивного психоемоційного інтелекту для виховання полікультурної особистості здобувачів освіти. По-перше, позитивний психоемоційний інтелект сприяє розвитку навичок ефективної комунікації, що є ключовим у міжкультурних взаємодіях. Здобувачі освіти, які вміють краще розуміти й контролювати свої емоції, легше знаходять спільну мову з представниками інших культур. По-друге, розвиток емпатії та толерантності знижує рівень міжкультурних конфліктів та сприяє соціальній гармонії. Це особливо важливо в багатокультурних спільнотах, де відсутність конфліктів є запорукою кращого співіснування. По-третє, позитивний психоемоційний інтелект забезпечує емоційну стійкість і психологічне благополуччя, що сприяє адаптації в нових культурних середовищах. Люди з високим рівнем позитивного психоемоційного інтелекту менш схильні до стресу і депресії (Mayer, Salovey, Caruso, 2004). І, нарешті, по-четверте, навички міжкультурної комунікації й емоційної регуляції підвищують конкурентоспроможність на ринку праці. Роботодавці цінують співробітників, які здатні ефективно працювати в багатокультурних командах.

Продовжимо розвідку акцентуванням на методичних аспектах, зокрема виокремимо методи формування позитивного психоемоційного інтелекту. І розпочнемо із психоемоційної освіти, яка, на нашу думку, складається з інтеграції емоційного навчання в освітні програми та практики емоційного самоконтролю. Розкриємо детальніше наведені тези.

1. Інтеграція емоційного навчання в освітні програми – створення окремих курсів або включення емоційної грамотності в наявні навчальні плани. Це може містити заняття з розвитку емоційної усвідомленості, розпізнавання емоцій та емоційної регуляції.

2. Практики емоційного самоконтролю – навчання здобувачів освіти методам саморегуляції, як-от техніки глибокого дихання, медитації, майндфулнесу. Дослідження показують, що ці методи сприяють зняттю рівня стресу та покращують емоційну стійкість (Kabat-Zinn, 1990).

Наступними в методичному блоці є психологічні тренінги та семінари (емпатійні, командні проекти, психодрама).

1. Емпатійні тренінги – розвиток здатності до співпереживання через практичні вправи й рольові ігри. Ці тренінги допомагають здобувачам освіти краще розуміти емоції інших та реагувати на них адекватно;

2. Командні проекти й групові обговорення – унікальний метод, що стимулює розвиток навичок співпраці, комунікації й розв'язання конфліктів у певному колективі (постійному чи змінному);

3. Психодрама – метод психотерапії, що використовує драматичні техніки для дослідження й вираження емоцій. Вона допомагає здобувачам освіти розвивати емоційну усвідомленість і соціальні навички (Moreno, 1946).

Важливу роль, безперечно, відіграє міжкультурна освіта, яка здійснюється завдяки інтеркультурним обмінам, проведенню днів культури певної держави, народу, курсів з міжкультурної комунікації. Сформулюємо детальніше вказані методи:

1. Інтеркультурні обміни – організація студентських обмінів і культурних програм, що дає змогу здобувачам освіти безпосередньо зануритися в іншу культуру. Такі програми сприяють розвиткові міжкультурної чутливості й толерантності;

2. Культурні дні й фестивалі – проведення заходів, що знайомлять студентів з різними культурами через музику, їжу, етнографію й мистецтво. Це стимулює позитивне сприйняття культурного різноманіття;

3. Курси з міжкультурної комунікації – навчання навичкам ефективної комунікації з представниками інших культур, зокрема, розвиток умінь слухати, розуміти невербальні сигнали та адаптувати комунікаційні стилі.

Крім того, практичні заходи для формування полікультурної особистості можуть містити міжкультурну освіту, розвиток емоційної грамотності, інтерактивні методи навчання, підтримку культурного різноманіття та інклюзивного освітнього середовища. Так, *інтеграція міжкультурних тем* у навчальні плани сприятиме розширенню знань про різні культури, традиції й цінності. Це може включати вивчення іноземних мов, історії, літератури й культурології, а також організацію міжкультурних проектів та обмінів. Навчальні програми, спрямовані на розвиток *емоційної грамотності*, допомагатимуть здобувачам освіти краще розуміти свої емоції й управляти ними. Це включає тренінги з емпатії, комунікації та вирішення конфліктів, які сприятимуть формуванню толерантного й відкритого ставлення до інших культур. Використання *інтерактивних методів*, як-от рольові ігри, дискусії та групові проекти, також сприяє розвиткові соціальних навичок та емпатії. Це дозволяє здобувачам освіти практикувати взаємодію з представниками інших культур у безпечному й підтримувальному середовищі. Створення *інклюзивного освітнього середовища*, яке підтримує та цінує культурне різноманіття, є важливим аспектом формування полікультурної особистості. Це включає залучення представників різних культур до освітнього процесу, організацію культурних заходів і святкувань.

Висновки. Зважаючи на вищевикладене, доходимо висновку, що виховання полікультурної особистості є важливим завданням сучасної освіти, спрямованим на підготовку молоді до життя в глобалізованому світі. Позитивний психоемоційний інтелект є ключовим фактором у вихованні полікультурної особистості здобувачів освіти. Він сприяє розвиткові емпатії, соціальних навичок, самоусвідомлення й мотивації, що є необхідними для успішної взаємодії в глобалізованому світі. Інтеграція міжкультурної освіти, розвиток емоційної грамотності та підтримка культурного різноманіття в освітньому процесі забезпечують формування толерантних, відкритих і відповідальних особистостей. Упровадження програм емоційної й міжкультурної освіти, психологічних тренінгів та створення підтримувального середовища є ефективними методами формування психоемоційного інтелекту в здобувачів вищої освіти.

Література

Буркало Н.І. Психологічні особливості емоційного інтелекту. *Psychological Journal*. 2019. Вип. 5. № 7. С. 34–49.

Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 373 с.

Карпенко Є.В. Психологія емоційного інтелекту в дискурсі життєздійснення особистості : автореф. дис. ... докт. психол. наук. Острог, 2020. 35 с.

Кругленко Л. Тезаурус полікультурної освіти: проблеми формування у вітчизняному науковому дискурсі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 32. Т. 1. С. 237–241.

Марчук С.В. Теоретичний аналіз поняття емоційного інтелекту в психології. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Психологія*. 2021. Вип. 3. С. 20–23.

Султанова Л. Полікультурна освіта майбутнього викладача закладу вищої освіти: теоретичний аспект : монографія. Івано-Франківськ : ЯРИНА, 2018. 352 с.

Теорія та історія світової і вітчизняної культури: підручник / Н.Я. Горбач та ін. Львів : Каменяр, 1992. 166 с.

Толочко С.В. Психоемоційний інтелект здобувачів освіти як ключовий аспект сучасної освітньої системи. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2024. № 8. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13141214>

Толочко С.В. Екологічна культура в структурі полікультурної особистості здобувачів освіти. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 4 (4). С. 670–683.

Толочко С.В., Бордюг Н.С. Теоретико-методологічний аналіз формування глобальної компетентності здобувачів освіти в умовах сучасних викликів. *Вісник освіти та науки*. 2024. № 3 (21). С. 978–993.

Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.

Kabat-Zinn J. Full Catastrophe Living: Using the Wisdom of Your Body and Mind to Face Stress, Pain, and Illness. Delta, 1990. 643 p.

Mayer J. D., Salovey P., Caruso D. R. Emotional Intelligence: Theory, Findings, and Implications. *Psychological Inquiry*. 2004. № 15(3). P. 197–215.

Moreno J. L. Psychodrama: Volume 1. Beacon House, 1946. 429 p.

Goleman D. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. Bantam Books, 1995. 386 p.

Salovey P., Mayer J. D. Emotional Intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*. 1990. № 9(3). P. 185–211.

Seligman M. E. P., Csikszentmihalyi M. Positive Psychology: An Introduction. *American Psychologist*. 2000. № 55 (1). P. 5–14.

Deardorff D. K. Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization. *Journal of Studies in International Education*. 2006. № 10(3). P. 241–266.

Kuyken W., Weare K., Ukoumunne O. C., Vicary R., Motton N., Burnett R., Huppert F. Effectiveness of the Mindfulness in Schools Programme: Non-randomised Controlled Feasibility Study. *The British Journal of Psychiatry*. 2013. № 203(2). P. 126–131.

Formation of positive psycho-emotional intelligence for education of multicultural personality of applicants for education

Tolochko Svitlana

*Doctor of Sciences (in Pedagogy), Professor, chief researcher at the laboratory of extracurricular education
Institute of Problems on Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Vasyuk Oksana

*Doctor of Sciences (in Pedagogy), Professor, Associate Professor at the Department of Pedagogy
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kiev, Ukraine*

In today's globalized world, importance of developing a multicultural personality that can effectively interact in different cultural contexts is growing. An important component of this process is formation of positive psycho-emotional intelligence, which helps applicants for education develop skills of empathy, social sensitivity and emotional regulation. In scientific exploration, theoretical and methodological aspects of formation of positive psycho-emotional intelligence for education of multicultural personality of applicants for education are disclosed. To implement the goal, a number of tasks are defined: 1. Describe the definition of the term "intelligence" itself; 2. Formulate definitions of the terms "psycho-emotional intelligence" and "multicultural personality"; 3. Adjust influence of psycho-emotional intelligence on education of applicants for education multicultural personality. To achieve this goal and certain tasks, the following methods were applied: theoretical: analysis and generalization of literary sources; comparison, generalization; empirical: observation of pedagogical experience to reveal the content of positive psycho-emotional intelligence, its role in educating multicultural personality of applicants for education. Conceptual and categorical apparatus of research is disclosed, the terms "intelligence", "emotional intelligence", "psycho-emotional intelligence", "personality", "multicultural personality" are characterized. Correlation of the level of formation of positive psycho-emotional intelligence and education of multicultural personality of applicants for education are determined. Theoretical approaches to formation of psycho-emotional intelligence through the analysis of basic psychological theories are characterized. Theoretical and practical aspects of influence of positive psycho-emotional intelligence of applicants for education on their education

as multicultural personalities are represented. Practical advice for formation of a multicultural personality is recommended, among which intercultural education, development of emotional literacy, interactive teaching methods, support for cultural diversity and inclusive educational environment are indicated.

Keywords: positive psycho-emotional intelligence, multicultural personality, pupils, students, educational establishments, education, theoretical and methodological aspects.

References

- Burkalo, N. I. (2019). Psykholohichni osoblyvosti emotsiinoho intelektu [Psychological features of emotional intelligence]. *Psychological Journal*, 5 (7), 34–49 [in Ukrainian].
- Honcharenko, S. U. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Karpenko Ye. V. (2020). Psykholohiia emotsiinoho intelektu v dyskursi zhyttiezdiisnennia osobystosti [The psychology of emotional intelligence within a discourse on an individual's life fulfillment]: avtoref. dys. dokt. psykhol. n. Ostroh, 35 s. [in Ukrainian].
- Kruhlenko, L. (2020). Tezaurus polikulturnoi osvity: problemy formuvannia u vitczyznianomu naukovomu dyskursi [Conceptual approaches to the definition of the term “polycultural education” in national pedagogical discourse]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 32 (1), 237–241 [in Ukrainian].
- Marchuk S. V. (2021). Teoretychnyi analiz poniattia emotsiinoho intelektu v psykholohii [Theoretical analysis of the concept of emotional intelligence in psychology]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia : Psykholohiia*, 3, 20–23 [in Ukrainian].
- Sultanova, L. (2018). Polikulturna osvita maibutnoho vykladacha zakladu vyshchoi osvity: teoretychnyi aspekt [Polycultural education of the future teacher of the institution higher education: theoretical aspect]: monohrafiia. Ivano-Frankivsk: YaRYNA [in Ukrainian].
- Teoriia ta istoriia svitvoi i vitczyznianoi kultury (1992). [Theory and history of world and national culture]: pidruchnyk / Horbach N.Ia., Helei S.D., Rosiiska Z.P. ta in. Lviv: Kameniar [in Ukrainian].
- Tolochko S. V. (2024). Psykhoemotsiinyi intelekt zdobuvachiv osvity yak kliuchovyi aspekt suchasnoi osvitnoi systemy [Psycho-emotional applicants' for education intelligence as a key aspect of modern educational system]. *Pedahohichna akademiia: naukovi zapysky*, 8. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13141214> [in Ukrainian].
- Tolochko S. V. (2024). Ekolohichna kultura v strukturi polikulturnoi osobystosti zdobuvachiv osvity [Ecological culture in the structure of multicultural personality of applicants for education]. *Suspilstvo ta natsionalni interesy*, 4 (4), 670–683 [in Ukrainian].
- Tolochko, S. V., & Bordiuh N. S. (2024). Teoretyko-metodolohichnyi analiz formuvannia hlobalnoi kompetentnosti zdobuvachiv osvity v umovakh suchasnykh vyklykiv [Theoretical and methodological analysis of formation of applicants' for education global competence in conditions of modern challenges]. *Visnyk osvity ta nauky*, 3 (21), 978–993 [in Ukrainian].
- Shapar, V. B. (2007). Suchasnyi tlumachnyi psykholohichnyi slovnyk [Modern explanatory psychological dictionary]. Xarkiv: Prapor, 640 s. [in Ukrainian].
- Kabat-Zinn, J. (1990). Full Catastrophe Living: Using the Wisdom of Your Body and Mind to Face Stress, Pain, and Illness. Delta.
- Mayer, J. D., Salovey, P., & Caruso, D. R. (2004). Emotional Intelligence: Theory, Findings, and Implications. *Psychological Inquiry*, 15(3), 197–215.
- Moreno, J. L. (1946). Psychodrama: Volume 1. Beacon House.
- Goleman, D. (1995). Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. Bantam Books.
- Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional Intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185–211.
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive Psychology: An Introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5–14.
- Deardorff, D. K. (2006). Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241–266.
- Kuyken, W., Weare, K., Ukoumunne, O. C., Vicary, R., Motton, N., Burnett, R., & Huppert, F. (2013). Effectiveness of the Mindfulness in Schools Programme: Non-randomised Controlled Feasibility Study. *The British Journal of Psychiatry*, 203(2), 126–131.

Accepted: August 16, 2024